

**Gabriel
ANDREESCU**

A Szociáldemokrata Párt és az RMDSZ megállapodása

A minősített információk törvénytervezetéhez fűzött módosítójavaslatokat sorra szavazzák meg a parlamentben. A tervezet egyes cikkelyeit az ellenzék rendkívül kritikusan fogadta. A civil szervezetek is tiltakozni készülnek. Az aggodalom teljesen indokolt. Az állampolgárok ellen vádat lehet emelni, ha a szolgálatok által államtitkoknak nyilvánított információkat forgalmazznak. Az intézményvezetők megtehetik, hogy a bizalmasság pecsétje alá rejtse bármit, akár korrupciós ügyek bizonyítékait is. A törvénytervezet egyáltalán nem hivatkozik a közérdekre. Más szóval a minősítések felelősei zár alá tehetnek az általános érdek szempontjából fontos információkat. Képzelnék el például, hogy a titkosszolgálatok élére egy olyan csoport kerül, amelyik Románia érdekeit elárulva szabotálná a NATO-csatlakozást. Nos, az állampolgár, a sajtó nem használhatná fel a minősített információkat ez ellen a csoport ellen anélkül, hogy kinehene téve a törvény szigorának. A minősített információk törvénytervezetének cikkelyeit mindezek ellenére egymás után megszavazzák a parlamentben, az RMDSZ támogatásával. Egy-egy magyar képviselő megpróbált javítani a javaslatokon. Sikertelenül. Különben a magyarok a Szociáldemokrata Párttal (PSD) összhangban voksoltak. Ugyanúgy, mint a múlt év tavaszán, amikor Adrian Năstase pártjával karöltve szavazták meg az állam- és szolgálati titok törvényét. És nem ez lenne az egyetlen példa, amely azt sugallja, hogy az RMDSZ-t már nem érdeklik a demokratikus szabályok. Meglepőek az e hét elején a PSD és az RMDSZ által aláírt protokollum egyes részletei is.

A helyzet drámai módon veti fel a magyarok és a kormánypárt törvényhozási szövetségének kérdését. Meddig megy el ez a megállapodás? Első éveiben az RMDSZ a demokratikus értékeknek elkötelezett alakulat volt. Számos, nem csupán a kisebbségi érdekképviselet érintő kérdésben a leghaladóbb álláspontra helyezkedett az összes többi alakulathoz képest. A parlamentbe bejutott pártok közül egyetlenegy sem ismerék, amely annyira következetes lett volna az emberi jogok támogatásában. Egyetlen példát sem tudnék mondani olyan parlamenti alakulatra, amely annyira szorosan együttműködött volna az illetékes szervezetekkel.

A dolgok azóta változtak meg, amióta az RMDSZ párost alkot a PSD-vel. A megállapodás iránti hűséget kényelmes elvvé váltva, az RMDSZ gyakran követte a PSD-t demokratikusnak egyáltalán nem nevezhető ügyekben. Szabotálta a törvénytervezetet, amely a *Rompres* hírtünyönséget kivonta volna a kormány ellenőrzése alól. Megszavazta a Segesvár környéki övezet turisztikai fejlesztésére vonatkozó különleges programot, az annyira vitatott Drakula Parktervet. Együttműködött a kormánypárttal Andrei Dimitriu eltávolításában a Rádiótársaság éléről és felváltásában Dragoș Șeuleanuval.

Meglepő módon, az elmúlt napokban aláírt protokollumban is vitatható közös álláspontok fogalmazódnak meg. A január 29-ei megállapodás három előírása legalábbis kérdéses.

Az egyik: a hivatkozás arra a törvénytervezetre, amely az állam által az egyházaktól, különböző társulásoktól és szervezetektől – köztük a nemzeti kisebbségektől is – elkobzott ingatlanok és javak visszaadására vonatkozik. Az egyezés értelmében a kormány a ter-

vezetet április 30-ig a parlament elé terjeszti, s a törvényhozásnak ez év szeptember 30-ig a jogszabályt el kell fogadnia. A megfogalmazás és az adatok szerint úgy tetszik, a két fél által a kulisszák mögött már megbeszélte tervről van szó az egyházi tulajdonok visszaszolgáltatásáról. Egy kivétellel: a görög katolikus egyház tulajdonai kivételével. Márpedig oly módon rendet teremteni ebben az ügyben, hogy ismét kihagyják a görög katolikusokat, nagy igazságtalanság. Nagyobb méltánytalanság, mintha nem történe meg semmilyen visszaszolgáltatás.

Egy másik megjegyzés a vallási felekezetek fokozottabb támogatására vonatkozik templomok építését és bizonyos költségek fedezését illetően. Márpedig az egyházaknak nyújtott jelenlegi segítők is nehéz terhet jelentenek, és meghaladják azt, amit egy államnak el kell viselnie. A költségvetési pénzekből felújított vagy épített templomok száma, a közösségi tulajdonból a felekezetek vagyonába átkerülő javak mennyisége túlzott szintet ért el. Több az újonnan épített templom, mint a támogatott iskola vagy kórház.

Végül megjegyezném a két alakulat elgondolását a román nyelv védelmének törvényével kapcsolatban, amely egyszerűen mind biztosítaná az együtt élő nemzetiségek nyelvének védelmét is. Valóban ezt teszi a Pruteanu úr javasolta törvény: nem érinti a kisebbségek nyelvhasználatát. Egyébként azonban súlyosan sérti a szabad véleménynyilvánítás jogát. Hogyan fogadhat el egy demokratikus politikai alakulat egy tervezetet, amelynek ilyen visszataszítóak a következményei?

Következésképpen a protokollum aláírása és a minősített információk törvényének eddigi megszavazása nyomán az RMDSZ-nek identitásproblémái kezdenek lenni. Ilyen körülmények között vajon milyen mértékben az emberi jogoknak elkötelezett erő a szövetség?

Fordította: ÁGOSTON Hugó

GABRIEL ANDREESCU 1952-ben született Buzăuban. A bukaresti Helsinki Bizottság társelnöke. *Problema transilvană* (Az erdélyi kérdés – tanulmányok, Molnár Gusztávval), Iași, 1999. *Locurile unde se construiește Europa. Adrian Severin în dialog cu Gabriel Andreescu* (A hely ahol Európát építik. Gabriel Andreescu beszélget Adrian Severinnel), Iași, 2000.

BAKK Miklós

RMDSZ és PSD: csapdalogikák

Úgy tűnik, az RMDSZ-nek nem okozott különösebb fejtörést a titoktörvény megszavazása a képviselőházban. Igaz, hogy két képviselője (Székely Ervin és Toró T. Tibor) mindent megtett annak érdekében, hogy a Ceaușescu-időket idéző előírások – melyek a polgárok inkriminációjával és nem az államtitkokat őrző intézmények felelősségének meghatározásával kívánják szabályozni a nemzetbiztonság e NATO-csatlakozáshoz oly szükséges részterületét – kimaradjanak a jogszabály szövegéből, azonban ez mellékes mozzanatnak tűnt ahhoz képest, hogy a törvény elfogadása kétséget kizáróan alárendelődött az RMDSZ-PSD-egyezménynek.

Néhány nappal később maga a Szociáldemokrata Párt (PSD) is visszakozott; az esély arra, hogy a törvény végső változata ne sért sen emberi jogokat, adott tehát. A konklúzió azonban világos: mi-

vel nem először történt meg, hogy ebben a kérdésben az RMDSZ így szavazott (ez történt tavaly tavasszal is, amikor a parlament elfogadta az utóbb alkotmánybírói határozattal érvénytelenített titoktörvényt), szó sem lehet arról, hogy a szövetség politikusai felkészületlenül, váratlan helyzetben kapkodva döntöttek volna így Nem, az RMDSZ képviselői a helyzet – a törvény súlyos emberjogi konzekvenciái – ismeretében vállalták a PSD támogatását, és ezzel egyfajta választ is adtak a PSD-vel való együttműködésben rejlő csapdahelyzetre, az együttműködésnek arra a sajátos örvénylogikájára, amely szembeállítja az országban levő demokráciadeficit megszüntetésének célját a sajátos kisebbségi kérdések megoldásával.

Egyes elemzők ezt paradox fordulatként értelmezik. Gabriel Andreescu például úgy véli (a *Szabad Európa Rádió*ban elmondott kommentárja szerint, amelyet a *Provincia* eszéme is közöl), hogy az RMDSZ feladta az átmenet első tíz évében tanúsított „demokratikus hivatását”. Azonban e paradoxon sokkal inkább a 2000. novemberi választások nyomán kialakult belpolitikai helyzet paradoxona, s kevésbé az RMDSZ-é: annak következménye, hogy Románia integrációs menetrendjének kialakulását követően (erre 2000 elején került sor) egy olyan párt – a Szociáldemokrata Párt – került kormányzati pozícióba, amely korábban egyáltalán nem adta tanújelét az integráció iránti elkötelezettségének, s annak sem, hogy van valamilyen elképzelése a bővülő Európai Unió és Románia kapcsolatáról. A PSD beleszólt egy „euroatlanti menetrendbe”, amelyhez csupán „pragmatikusan” alkalmazkodott. E pragmatizmus része az is, hogy felismerte, tennie kell valamit a kisebbségpolitika terén is, mert ez következik az integráció politikai kritériumaiból, a nemzetközi biztonságpolitikai elvárásokból meg néhány konkrét Európa tanácsi dokumentumból.

E meglátáshoz egy másik is társult: annak felismerése, hogy Romániában a klientúraépítés versenye a kormányzó koalíciók működésképtelenségéhez vezethet. Következésképpen: mindent meg kell tenni az egypárti kormányzás érdekében.

APSD e kettős konklúziójával két RMDSZ-törekvő találkozott. Egyrészt az a folyamatos cselekvési kényszer, hogy a magyarságnak, az RMDSZ-választóknak állandóan eredményeket mutasson fel (függetlenül attól, hogy azok összeegyeztethetők-e valamilyen – a magyarság helyzetét, jogállását átfogóan szabályozó – koncepcióval), másrészt klientúraépítésének az a sajátossága, hogy nem annyira a bukaresti minisztériumokban, kormányhivatalokban, hanem inkább a központi közigazgatás egyes területi (dekoncentrált) szerveinél igyekszik pozíciókat szerezni. Ezek alapozták meg a kormány támogatásának jelenlegi logikáját, mely nem a tárcák elosztására és a programok összehangolására összpontosít (mint a koalíciós szerződések esetén), hanem a kormányprogram „általános támogatását” néhány sajátos kérés teljesítéséhez és néhány vidéki – a kormányzat dekoncentrált szerveihez tartozó – pozíció megszerzéséhez köti (ez utóbbit az RMDSZ-PSD-egyezmény nem nyilvános része, illetve az utóbb megkötendő megyei egyezmények tartalmazzák).

A távlatokat tekintve kérdés, hogy az RMDSZ-PSD-viszony e sajátossága mennyiben tekinthető „prekonszociációs” helyzetnek (Gabriel Andreescu). Az viszont kétségtelen, hogy az RMDSZ számára egy paradox csapdahelyzet is. Ha ugyanis a „protokollum” szövegét tekintjük csupán, úgy tűnik, az RMDSZ „nyert többet”: az egyezésben megfogalmazott konkrét célok többsége (amelyeket garanciális elemek és határidők is megerősítenek) az RMDSZ célkitűzései, míg a PSD csupán néhány általánosan megfogalmazott cél kapcsán várhatja el az RMDSZ parlamenti támogatását. Ha viszont az együttműködés gyakorlatát vizsgáljuk, kiderül, hogy az RMDSZ-nek ígért intézkedéseket a PSD huzamosabb ideig halogathatja, elfogadásukat folyamatosan olyan feltételekhez kötheti, amelyek nem szerepelnek az egyezésben (példa: a titoktörvény esete).

A helyzet távlatot és politikai eredményeket egyaránt relativizáló jellegére utal a képviselőházi frakción belüli „polgári szárny” megalakulása is. A csoportosulás (a frakció egyharmada, kilenc képviselő a 27 közül) léte kétségtelenül az egyik legerősebb kihívás a Markó-Frunda-Verestőy-féle vezetéssel szemben. Egyelőre nem világos, hogy e „polgári szárny” mit kíván megkérdőjelezni: az együttműködésben elért eredményeket, avagy magát az együttműködés stratégiáját. Erre összetételéből sem tudunk következtetni, hiszen a kilenc kezdeményező között olyanok is vannak, akik „több eredményt” szeretnének elérni, és olyanok is, akik másfajta stratégiát szeretnének kidolgozni. A két opció közötti különbségtételt segítené az, ha az RMDSZ Markó-féle vezetését bírálók megfogalmaznák a kérdést: mit érdemesebb tenni, erősíteni a jelenlegi rendszert, amely a demokráciadeficitet tartósítja néhány kisebbségpolitikai kedvezményrel, vagy megkeresni azt az utat, amely átalakítja ezt a rendszert.

Kétségtelen, az átalakítás útja, egy másfajta stratégia felvállalása jóval nehezebb. Egyrészt kilépést jelentene a klientúraépítés és a közvetlen eredmények jelenlegi logikájából, másrészt egy sokkal radikálisabb álláspontot követelne meg a jelenlegi politikai rendszer átalakítására vonatkozóan. Erre a döntésre most még nincs felkészülve az RMDSZ, de az világos, hogy a jelenlegi román pártrendszer rejtett centralizmusa és a regionalizmus kihívása egyre elodázhatatlanabbá teszi az új stratégiai opciók megfogalmazását.

BAKK MIKLÓS 1952-ben született Székelyhídon, Bihar megyében. A kolozsvári *Kronika* megbízott felelős szerkesztője, politikai elemző. *Egy választás olvasatai*. In: *Regio*, 2000/4.

